

Provincie Utrecht
t.a.v. de heer R Siebel
Postbus 80300
3508 TH UTRECHT

Onderwerp: Archeologische quickscan plangebied Sortie 16, Huis ter Heide

Contact BAAC	dr. ir. L.A. Tebbens	Uw kenmerk	Aanvraag dd. 14-2-2020
Telefoon	073 - 6272770	Ons kenmerk	V-20.0026
E-mail	l.tebbens@baac.nl	Datum	4 maart 2020

Geachte heer Siebel,

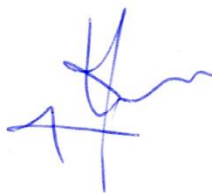
Op 10-2-2020 verleende u opdracht voor het uitvoeren van een archeologische quickscan voor het plangebied Sortie 16 te Huis ter Heide (Gem. Zeist). Middels dit briefrapport informeren wij u over de resultaten.

Uit de quickscan (geen KNA-conform bureauonderzoek) die we voor deze locatie hebben uitgevoerd, blijkt dat op de verwachtingskaart van de gemeente Zeist alleen voor de zuidoostelijke hoek van het plangebied nog een middelhoge verwachting geldt op het aantreffen van archeologische resten. Voor het noordwestelijke deel geldt geen verwachting meer en voor dat deel geldt het advies om geen archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren.

Ter plaatse van de zuidoostelijke hoek van het plangebied kunnen aanzienlijke verstoringen worden verwacht vanwege de sloop van woningen uit de jaren '10 van de vorige eeuw en de sloop en herbouw van een woning rond 2006-2007. Ook voor dit deel luidt het advies om geen archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren.

De nadere onderbouwing van dit advies vind u als bijlage 1 bij deze brief. Hoewel dit onderzoek geen KNA-conform bureauonderzoek is, maar een archeologische quickscan, verdient het aanbeveling dit advies ter toetsing voor te leggen aan de Gemeente Zeist.

Met vriendelijke groet,

dr.ir. L.A. Tebbens
Senior adviseur archeologie
's-Hertogenbosch

BAAC bv

's-Hertogenbosch

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
T ■ 073 61 36 219
E ■ denbosch@baac.nl

Deventer

Postbus 2015
7420 AA Deventer
T ■ 0570 67 00 55
E ■ deventer@baac.nl

E ■ info@baac.nl

w ■ www.baac.nl

Rabobank ■

NL79RABO0334859123

BTW ■ NL 8075.97.235.B.01

KvK ■ 080.80.701

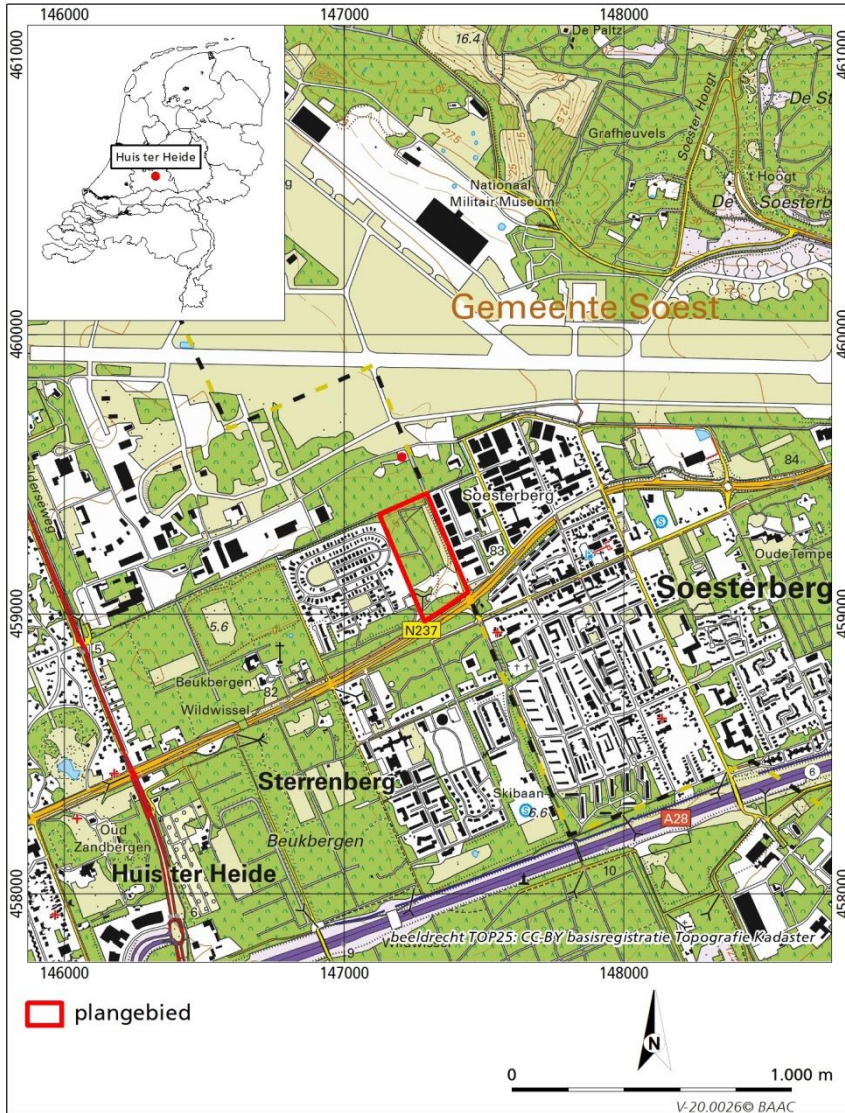
Bijlage 1 Archeologische quickscan plangebied Sortie 16 te Huis ter Heide

1. Ligging plangebied

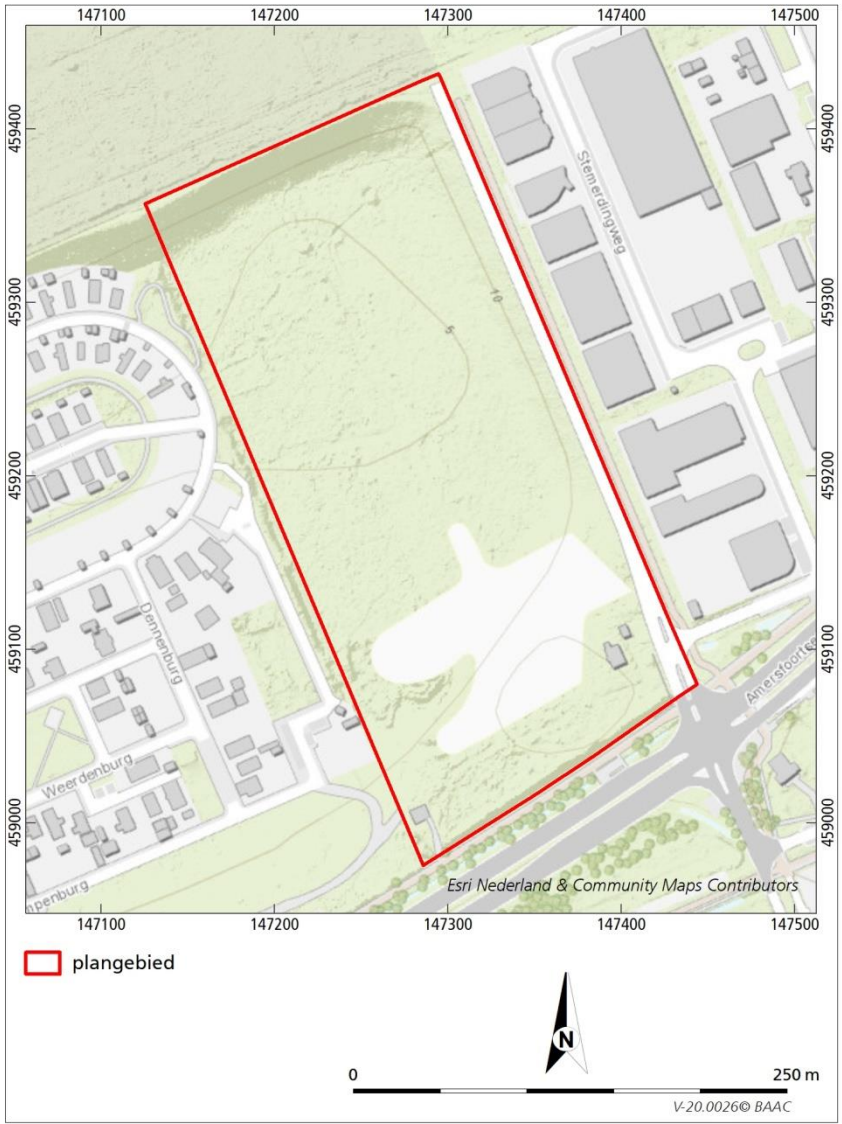
Het plangebied 'Sortie 16' te Huis ter Heide grenst direct aan de oostzijde van het woonwagenkamp Beukbergenhof-Wickenburg (afb. 1, 2 en 3). Ten zuiden van het plangebied ligt de Amersfoortseweg. De oostzijde van het plangebied wordt gevormd door een weg die nog geen naam heeft. Deze weg ligt in het verlengde van de Rademakerstraat te Huis te Heide en leidt naar de verkeerstoren van de voormalige vliegbasis Soesterberg. De noordzijde van het plangebied betreft een bospad. Het plangebied is momenteel grotendeels begroeid met jonge naaldbomen, maar aan de zuidoostelijke zijde is op afb. 3 een braak liggend deel te zien, dat grenst aan het erf van een woning in een bocht van de Rademakerstraat-Stemerdingweg, nabij de kruising Amersfoortseweg (N237) – Rademakerstraat-Stemerdingweg. Het plangebied is conform de opgave van opdrachtgever 7,42 ha groot. In het plangebied zijn eengezinswoningen voorzien, met parkeervoorzieningen, ontsluitingswegen en mogelijk een fietspad aan de oostzijde van het plangebied (afb. 4). Het uitgangspunt voor voor deze quickscan zijn geplande bodemingrepen tot minstens 1,2 m –mv (tot op het gele zand van de sandrafzettingen).

2. Landschap en bodem

Het plangebied is op de geomorfologische kaart 1:50.000 aangegeven met code 12N6: afgegraven terrein. Het direct ten oosten daarvan aangrenzende deel van het plangebied is aangegeven met code 2R3 (droog dal van een sandr, al dan niet bedekt met dekzand of löss). Op de bodemkaart is het terrein gekarteerd als een vergraven bodem, origineel een haarpodzolgrond, gevormd in grof zand met grind beginnend binnen 40 cm. Op een uitsnede van het Actueel Hoogtebestand Nederland is inderdaad te zien dat een groot deel van het terrein al minstens 6 a 7 m is afgegraven (tot ca. 5,7 m +NAP), tot diep in de pleistocene ondergrond. Alleen de zuidoostelijke hoek heeft vermoedelijk nog de oorspronkelijke maaiveldhoogte (ca. 12,2 m +NAP).

Afb. 1: Locatie van het plangebied op de topografische kaart 1:25.000 (bron: Kadaster).

Afb. 2: Het plangebied ten opzichte van de lokale topografie (bron: ESRI).

Afb. 3: Het plangebied ten opzichte van de lokale topografie en luchtfoto (bron: ESRI).

Afb. 4 Uitsnede van het ontwerpplan met de plangebiedcontour als een rode onderbroken lijn, het bosplantsoen in (donker)groen en de locaties van geplande eengezinswoningen, parkeervoorzieningen (P) en ontsluitingswegen (in grijs).

'vliegbasis Soesterberg'.¹ Uit dit onderzoek blijkt dat binnen het plangebied van de Vliegbasis Soesterberg meerdere bomkraters, luchtafweeropstellingen, wapenopstellingen en loopgraven voorkwamen. Weliswaar zijn enkele bomkraters aangegeven in het noordelijke deel van het plangebied, maar die zijn al afgegraven bij een ontgroning begin jaren '70 van de vorige eeuw (zie hieronder). In het plangebied zijn geen andere feiten of panden uit de Tweede Wereldoorlog bekend.

Onderzoeksmelding 2154798100 betreft een bureauonderzoek door BAAC in 2007 met rapportage in 2008. Het onderzoek heeft geresulteerd in een archeologische verwachtingskaart voor de voormalige Vliegbasis Soesterberg. Het centraal-zuidelijke deel van dat plangebied (grenzend aan de noordzijde van het plangebied Sortie 16) had een lage verwachting voor de perioden paleolithicum tot en met nieuwe tijd. De Tweede Wereldoorlog was in dat bureauonderzoek overigens nog niet meegenomen.

¹ Van den Brandhof 2016.

Onderzoeksmelding 2207544100 betreft een booronderzoek door ADC in 2015 ter plaatse van het plangebied 'Agglomeraat Soesterberg' langs de A28 en ten noordoosten van Soesterberg. Het onderzoek is gerapporteerd met een archeologische beleidsadvieskaart voor het militaire agglomeraat Soesterberg.² Een groot deel van het onderzoeksgebied heeft een lage archeologische verwachting. Hier hoeft geen rekening gehouden te worden met archeologische resten. Geadviseerd werd om in de overige zones, waar nog wel archeologische resten kunnen voorkomen, archeologisch onderzoek in een zo vroeg mogelijk stadium bij de planvorming te betrekken, indien de bodemingrepen dieper reiken dan 30 cm beneden het maaiveld.

Onderzoeksmelding 2304055100 betreft een bureauonderzoek door ADC ter hoogte van de westelijke zijde van het woonwagencentrum, adres Beukbergenlaan 6-20.³ Dit deel van het gebied was nog niet afgegraven en had vanaf het maaiveld (ca. 12,5 m +NAP) een verwachting op vondsten en resten 'uit alle archeologische perioden'. De concrete vondsten en waarnemingen rond dit gebied liggen echter alle op meer dan 1500 m afstand van het onderzochte gebied.

Onderzoeksmelding 2308843100 betreft een verkennend booronderzoek door Hazenberg ter hoogte van de westelijke zijde van het woonwagencentrum, adres Beukbergenlaan 6-20.⁴ Ter plaatse zijn zeven verkennende boringen gezet. De conclusie was dat door (sub)recente bodemingrepen zoals (diep)ploegen, vergraven, mengwoelen, egaliseren en bouwrijp maken de oorspronkelijke bodemstratigrafie was verdwenen en het pakket sterk gehomogeniseerd was. Er werden geen archeologische indicatoren of artefacten aangetroffen in de boringen (7 cm diameter). Tevens waren aan het oppervlak nog sporen van recente graafactiviteiten zichtbaar.

De onderzoeksmeldingen 4562790100 en 4586483100 betreft een archeologisch booronderzoek in 2018 door BAAC ter plaatse van de Vliegbasis Soesterberg, Fase1 (respectievelijk een verkennend en karterend onderzoek ter plaatse van geplande waterpartijen).⁵ De kans op het aantreffen van sporen en resten uit de Tweede Wereldoorlog is zeer hoog. De kans dat daadwerkelijk archeologische resten anders dan uit de Tweede Wereldoorlog aanwezig zijn, is op basis van het karterend booronderzoek als 'laag' ingeschat.

Onderzoeksmelding 4591391100 betreft een archeologisch, verkennend booronderzoek in 2018 door BAAC ter plaatse van de Vliegbasis Soesterberg,

² Huizer & Blom 2008.

³ Holl 2010.

⁴ Borsboom 2011.

⁵ Bergman 2018a, 2018b.

fase 2 (locatie van geplande woningen).⁶ Specifiek archeologisch vervolgonderzoek om resten uit de prehistorie tot de middeleeuwen op te sporen werd niet noodzakelijk geacht: de archeologische verwachting voor deze perioden was bijgesteld naar een lage verwachting, onder meer vanwege aangetoonde verstoorde bodemprofielen. De kans op het aantreffen van sporen en resten uit de Tweede Wereldoorlog in dat gebied is zeer hoog, vanwege enkele luchtafweerstellingen en bomkraters in het gebied.

De onderzoeksmeldingen 4624025100 en 4720456100 betreffen een archeologisch- cultuurhistorisch, respectievelijk historisch-geografisch bureauonderzoek in 2018 door BAAC voor de locatie Camp New Amsterdam, met specifieke aandacht voor archeologische resten uit de Tweede Wereldoorlog en de geschiedenis van de *Fliegerhorst* in de jaren '40 en na WO-II de Vliegbasis Soesterberg.⁷ Voor dit specifieke plangebied werd een lage archeologische verwachting vastgesteld voor alle perioden, met uitzondering van de Tweede Wereldoorlog. In het gebied worden voor die periode intacte archeologische waarden verwacht, zoals loopgraven, luchtafweerstellingen en bomkraters, maar mogelijk ook sporen of resten van losse wapenopstellingen, kabelsleuven, schuttersputjes, afvalkuilen en versperringen. Op basis hiervan is een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van proefsleuvenonderzoek (variant archeologische begeleiding).

De onderzoeksmeldingen 4655195100 en 4649728100 betreffen respectievelijk een nog lopend veldwerk door BAAC op de locatie Vliegbasis Soesterberg en een onlangs afgesloten veldwerk op de locatie Camp New Amsterdam (CNA). Voor beide veldwerken gaat het om proefsleuvenonderzoek en een opgraving in de variant archeologische begeleiding, ter ondersteuning van munitiehuizen op die locaties. Tijdens het veldwerk op de locatie Vliegbasis Soesterberg zijn resten van de daar verwachte FLAK-luchtafweerstelling gevonden, alsmede loopgraven en resten van gebouwen (funderingen) van een historisch erf (1850-1900) en uit de jaren '30 van de vorige eeuw.

4. Beleidsadvieskaart van de Gemeente Zeist

Op de archeologische verwachtingskaart en de beleidsadvieskaart van de Gemeente Zeist⁸ heeft het grootste deel van het plangebied geen archeologische verwachting meer (afb. 5). De reden daarvoor zal zijn de grootschalige afgraving van het gebied tot meer dan 6 m diep onder voormalig maaiveld. Op topografische kaarten is die ingraving voor het eerst aangegeven in 1973⁹, zodat de ontgraving begin jaren '70 zal zijn gerealiseerd. Eventuele archeologische waarden kunnen daar dus niet meer aanwezig zijn. Woonwagencentrum Beukbergenhof-Wickenburg verschijnt

⁶ Bergman 2018c.

⁷ De Boer & Warmerdam 2018; De Boer & Warmerdam 2019.

⁸ Botmans & Benjamins 2008. Zie ook de kaartbijlagen 2 en 3 bij dat rapport.

⁹ Verbeeld op de website www.topotijdreis.nl.

op diezelfde locatie overigens pas rond 1982 op de topografische kaarten. Alleen voor de zuidoostelijke hoek en rand van het plangebied geldt op de beleidsadvieskaart en de archeologische verwachtingskaart nog een 'middelhoge archeologische verwachting' ten aanzien van 'resten uit alle perioden' (afb. 5).

Afb. 5 Uitsnede van de archeologische beleidsadvieskaart voor de Gemeente Zeist met het plangebied in de rode contour. Grijs = geen archeologische verwachting, lichtgroen = middelhoge archeologische verwachting en geel is lage archeologische verwachting.

Het beleidsadvies van de Gemeente Zeist voor het zuidoostelijke deel met een 'middelhoge archeologische verwachting' luidt: 'Behoud in huidige staat van eventuele resten'. De voorwaarde die daaraan gekoppeld is, luidt: 'bij plangebieden groter dan 1000 m² en/of gelegen binnen een straal van 50 m van AMK-terrein: geen bodemingrepen dieper dan 30 cm –maaiveld. Indien aan die voorwaarde niet wordt voldaan, dan: 'Bij planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening vroegtijdig archeologisch onderzoek laten uitvoeren en streven naar inpassing van terreinen met archeologische waarden'. Plangebied 'Sortie 16' is 7,42 ha groot en de geplande ingrepen gaan dieper dan 30 cm –mv. Om die reden is deze archeologische *quickscan* nu opgesteld.

5. Topografische kaarten

In de beleidsadvieskaart van Zeist uit 2008 is blijkbaar (nog) geen rekening gehouden met de bouw van een woonhuis met erf in de nieuwe tijd. Op de topografische kaarten van 1903-1910¹⁰ staat in de zuidoostelijke hoek van het plangebied een pand, dat vervolgens op de kaarten tussen 1910 en 1919

¹⁰ Bron: www.topotijdreis.nl

zichtbaar blijft. Op de kaarten uit 1920-1962 staan zelfs drie panden in de zuidoosthoek afgebeeld (afb. 6).

Afb. 6 Topografisch kaartbeeld uit 1920, met in de zuidoosthoek van het plangebied (rode contour) drie vroeg-twintigste-eeuwse woningen, die later alle drie zullen verdwijnen, incl. de wegen er naar toe. Noorden boven.

Vanaf 1963 zien we weer twee panden en is blijkbaar dus één pand al gesloopt. In 1973 is een groot deel van het gebied al ontgrond en is nog maar één woning in de zuidoosthoek aanwezig (afb. 7).

Afb. 7 Topografisch kaartbeeld uit 1973, waarin voor het eerst de ontgraving met korte streepjes staat aangegeven. In de zuidoosthoek van het plangebied (rode contour) is nog een woning met erf aanwezig, de andere twee vroeg-twintigste-eeuwse woningen zijn gesloopt. Noorden boven.

Afb. 8 Topografisch kaartbeeld uit 1982, met in de zuidoosthoek van het plangebied (rode contour) een woning met erf, die in de periode 2007-2011 ook nog vernieuwd is. Noorden boven.

Vanaf 1981 wijzigt de verbeelding op de kaarten iets (verbouw/sloop-nieuwbouw?, afb. 8) en is tevens het woonwagencentrum Beukbergenhof gerealiseerd. Op de kaarten blijft vervolgens tot en met 2006 in de zuidoosthoek één langgerekt pand zichtbaar. De verbeelding van dat pand wijzigt in de periode 2007-2011 naar drie afzonderlijke panden. Tussen 2011 en heden staan er weer twee panden in de zuidoostelijke hoek en tevens een nieuw pand in de zuidwestelijke hoek (zie bv. afb. 2). Blijkbaar is dus ook na 2006 nog gesloopt en nieuwbouw gerealiseerd. Op Google Maps-Streetview is in de bocht van de Rademakerstraat-Stemerdingweg met de N237 inderdaad een relatief jonge woning te zien (historiserende nieuwbouw van een boerderij-achtige woning met carport ernaast), omgeven door tuin en bosplantsoen. Op een luchtfoto uit 2020 (afb. 3 en 9) zijn dit huis en het erf omgeven door een stuk kaal zand. Dat suggereert dat het maaiveld daar al eerder is afgegraven en verstoord. Op de ontwerpkaart (afb. 4) is de bestaande woning met carport niet meer aangegeven, hetgeen suggereert dat de woning gesloopt zal gaan worden. Over de locatie van de woning en het erf (en het bosplantsoen langs de N237) is echter nog geen definitieve keuze gemaakt, dus de woning zou ook buiten de herinrichtingsplannen kunnen blijven vallen.¹¹ In dat geval zullen daar geen grondroerende werkzaamheden uitgevoerd worden.

¹¹ Telefonische mededeling R. Siebel 4-3-2020.

Afb. 9: Recente luchtfoto (noorden boven) vanuit Google Maps van het huis met erf aan de Rademakersstraat-Stemerdingweg en daaromheen kale grond/verstoringen in de zuidoostelijke helft van het plangebied. De zuidoostelijke hoek van het plangebied is bij benadering aangegeven met de rode contour.

6. Advies

Voor het afgegraven deel van het plangebied geldt op de beleidsadvieskaart van Zeist al geen archeologische verwachting meer, vanwege afgraving van het maaiveld met tenminste 6 m tot in de pleistocene ondergrond. Dat betekent dat daar inderdaad geen *in situ* archeologische waarden meer kunnen voorkomen. BAAC adviseert op dit deel geen archeologisch vervolgonderzoek.

Voor de nog niet afgegraven zuidoostelijke hoek van het plangebied geldt op de beleidsadvieskaart van de Gemeente Zeist weliswaar een middelhoge archeologische verwachting, maar ons inziens kan die verwachting naar beneden worden bijgesteld vanwege de sloop van twee of zelfs drie voormalige woningen en bijbehorende wegen uit de jaren '10 van de twintigste eeuw in het gebied. Ook een woning die nog op de topografische kaarten van 1973 en 1982 staat, is vermoedelijk gesloopt in 2006 of 2007 en opgevolgd door nieuwbouw. Op een recente luchtfoto uit 2020 zijn bovendien vergravingen aan het maaiveld zichtbaar. Bovendien geldt voor alle archeologische perioden op de aansluitende verwachtingskaart van de Vliegbasis Soesterberg een lage verwachting en ontbreken er - ondanks sloop en nieuwbouw - archeologische vondsten of waarnemingen in het plangebied. Tenslotte zijn ook in het AVG-rapport uit 2016 geen feiten of gebouwen uit de Tweede Wereldoorlog bekend: enkele bomkraters in het

gebied zijn bij de ontgroning begin jaren '70 (afb. 7) al ontgraven. De kans op *in situ* archeologische waarden is daarmee zeer gering geworden. Zouden er nog funderingen of afvalkuilen van de vroeg-twintigste-eeuwse woning(en) aanwezig zijn, dan leveren die bovendien nauwelijks archeologisch-wetenschappelijke kenniswinst over het gebied op, omdat hun locaties al bekend zijn van historische kaarten. BAAC adviseert dus ook in de zuidoostelijke hoek van het plangebied geen archeologisch vervolgonderzoek, mede onder de aanname dat het huis met erf en het bosplantsoen langs de N237 (Amersfoortseweg) niet zullen wijzigen (zie ook afb. 4).

Hoewel dit onderzoek geen KNA-conform bureauonderzoek is, maar een archeologische quickscan, verdient het aanbeveling dit advies ter toetsing voor te leggen aan de Gemeente Zeist.

Literatuur:

Bergman, W., 2018b: Gemeenten Soest en Zeist. Plangebied Vliegbasis Soesterberg, fase 1 te Soesterberg. Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase), 's-Hertogenbosch (BAAC-rapport V-17.0167).

Bergman, W., 2018b: Gemeente Soest. Plangebied Vliegbasis Soesterberg te Soesterberg. Inventariserend veldonderzoek (karterende fase), 's-Hertogenbosch (BAAC-rapport V-18.0006).

Bergman, W., 2018c: Gemeente Soest. Plangebied Vliegbasis Soesterberg fase 2 te Soesterberg. Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase), 's-Hertogenbosch (BAAC-rapport V-18.0079).

Boer, E. de, & N. Warmerdam 2018: Gemeente Zeist. Plangebied Camp New Amsterdam, perceel DNB Cashcentrum. Archeologisch en cultuurhistorisch bureauonderzoek, 's-Hertogenbosch (BAAC-rapport V-18.0233/V-18.0274).

Boer, E. de, & N. Warmerdam 2019: Gemeente Zeist. Plangebied Camp New Amsterdam. Archeologisch en historisch-geografisch bureauonderzoek, 's-Hertogenbosch (BAAC-rapport V-19.0196).

Borsboom, A., 2011: Verkennend inventariserend veldonderzoek. Plangebied Beukbergen te Huis ter Heide, gemeente Zeist, Leiden (Hazenbergh AMZ Publicaties 2010-22).

Botmans, A., & M. Benjamins 2008: De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Zeist, Amersfoort (ADC-rapport H023, ADC Heritage).

Brandhof, W. van den, 2016: Vliegbasis Soesterberg, Heijen (AVG-rapport 1562090-VO-03).

Holl, J., 2010: Beukbergenlaan 6-20, Huis ter Heide, gemeente Zeist. Een bureauonderzoek, Amersfoort (ADC-rapport 2521).

Huizer, J., & J.M. Blom 2009: Archeologische beleidsadvieskaart voor het militaire agglomeraat Soesterberg, Amersfoort (ADC-rapport 1653).